

**TURCZI
ISTVÁN
A
TINTA-
LOVAG**

Irodalmi dokumentum-játék Jókai Mór és Nagy Bella házasságáról

Szereplők:

Jókai Mór

Nagy Bella

Szónyi Gábris

Schwarz Mirella

Szolgáló

Történik 1899. ősze és 1903. ősze között - Jókai svábhegyi vilájában ill. Erzsébet körúti lakásában.

ELSŐ JELENET

(Jókai dolgozószobája a svábhegyi villában. Gazdagon berendezett, tágas szoba, benne pamlag, két faragott szék, faragott komód, mellette ferslog. A szoba közepén hatalmas tölgyfa íróasztal, rajta éteri rendellenység. Oldalt díszes kandeló, előtte nagyméretű fotel számollyal. Sok növény.)

Reggel van, napfényes, friss, őszi reggel. 1899. november.

Jókai jön be, veres szegélyű hálóköntösben, mamuszban. Az arca ragyog. Odamegy a kandallóhoz, megérinti, majd háttal nekidörgölőzik. Ezután csinál néhány tornagyakorlatot, megmozgatja a tagjait és az íróasztalhoz lép.)

JM.. Boldog vagyok! Mint egy gyerek, olyan boldog vagyok. És ezt az érzést senki nem veheti el tőlem. (Megropogtatja az ujjait.) Megházasodtam, megifjúodtam.. Nincs okom panaszra. (Ujjain számlálva sorolja.) Prima volt a szőlőtermés, 5 hektó borom lesz tavaszra. 50 ezer korona az éves jövedelem! Száznál is több kötetem megjelenését érhettem meg! Új tervek járnak a fejemben... (A könyvei közt keresgél.) Belekezek két regénybe, novella megy a Vasárnapi Újságnak, és egy... darab is készül... a feleségemről. Házasságunk történetéről. Bella megérdemli. Igazán megérdemli. Ha néha szigorú is hozám, mindig igaza van. Hisz feláldozta értem a fényesen induló karrierjét! Szegény lány. Egy öregemberért! De mit számít ez! A istenek kedélyes tréfája, hogy a szívemet meghagyták fiatalnak. (Újra kivirul.) Mit számít az, hogy a (gúnyosan megnyomja a szót) "barátok" elhagytak, a rokonaim át nem lépik a ház küszöbét, Hegedűsné nem hoz hálósipkát a születésnapomra és Fesztyék sem jönnek a Pápihoz.. Csak az fáj, hogy jó Eszter nővérem már nincs velünk. És a főherceg... Nem jön több hermelin-monogramos levél Bécsből. Szegény Rudolf... Még a harangszót is megtagadták tőle. A szentimentális gyógyszeresegédek halálával halt. (Nagy levegőt vesz és a pamlaghoz lép.) De én élek. És a szerelem is él. (Rádől a pamlagra.) Azt mondják, a sorsomat napsugárból szőtték a párkák. Megdolgoztam a szerencsémért. Kibírtam, amit ki kellett, és mindig jó társakra leltem. Eleget írtam, talán többet is a kelletemél, de mit csináljak, ha egyszer nem a jurátusságra születtem. Kinek a pap, kinek a paplan. (Felnevet és a hálóköntös zsebéből kis, lapos kulacsot húz elő. Jól megnézi.) Félig még megvagy. Na, azért. (Meghúzza.) A 73-as kolerajárvány idején szoktunk össze. Azóta el sem váltunk egymástól. Étvágyat csinál, bizsergeti a vérem, ráadásul fertőtleníti! Kösz, pajtás! (Még egyszer meghúzza, majd visszarejti a zsebébe. Elégedetten csettint, ruganyosan felpattan és a tükör elé áll. Két ujjával széthúzza a száját és a fogait nézi.) Remek! Új fogam nőtt. (Taglalva) Új fogam!! A természetnek hinni lehet. Ritkán csal. Az új fog azt je-

lenti, hogy még szükségem lesz egy garnitúra fogra. Tehát még sok dolgom van ez árnyékvilágban. (Felnevet.) Öreg ember nem vén ember... (Nézi magát a tükörben.) A fizimiskám is elég emberes. Meg is főstöttek páran. Voltam én országnagy Verbőczy kíséretében az igazságügyi palota freskóin. A bejövő magyarok csapatában is ott ficáncolok egy makrancos lovon - Mihályom igazán szép munkát végzett. Sőt Feszty sem átalott rápingálni a monstre képére. Nem haragszom rá, jó fiú lenne ő, de Róza lyukat beszélt a hasába. Azért legutoljára nem kellett volna úgy rámcspania a kertajtót (Legyint.) Én nem tortok haragot. Másra kell az energia. (Nyújtózik egyet.) Szeretlek Svábhegy! Amikor a hársakkal szegélyezett úton felfelé jövök, mindig eszembe jut az első nap, a legeslegeselő... Ezernyolcszázötven...négyben. Ezer forintot kaptam előlegbe a Pesti Naplótól. A Nábób készült belőle. Ebből vettem egy hehupás telket a semmi tetején, (Rázza a fejét.) Így nem fogit. Egy elhagyott bánya volt itt a Svábhegyen. És az ezer forint is csak a vételár fele volt. A másik felét a Kárpáthy Zoltánból fiztettem. Azóta is a legkedvesebb könyveim... (Széles gesztusokkal mesél.) Később nagy numerus lett a svábhegyi kúria. Voltak, akik vasárnaponként csak azért jöttek fel, hogy a Jókai-vilát lássák. Még vidéki népek is kíváncsiak voltak rá, úgy mini a Lánchídra... De a kutyák miatt nem mertek közelebb kerülni. A kutyák! (Nevet) Aranyéletük volt, családtagként kezeltük őket az első naptól kezdve. Sziglieti egyszer a fejemhez vágta, hogy nálam még a kutyák is bifszteket esznek. Hátha még tudta volna, hogy a közeli Sauer-vendéglőből! Jelesebb napokon sert hoztam át demizsonban, és az alját ők kapták meg. Söröző kutyák a Jókai-házban! Micsoda újságcím lehetett volna. Elképzelem Gyulai Pált, amint belép a Vasárnapi Újság szerkesztőségébe, elkiáltja magát, hogy "Jó napot! Jó lapot!" azután kiadja az ukázt egyik nyargoncnak: "Menjen fel fiam, a Jókai-villába és villámsebessen írjon egy kéthasábos cikket az új regényén dolgozó mesterről, de középpontba a söröző kutyákat helyezze, mert arra harap a nagyérdemű! Szegény slapaj, ott áll a kapu előtt, a jegyzetömbjé és a kalapját szorongatva, de a kutyáktól nem mer bejönni. Ácsingózik egy darabig, fél a redaktor gerjedelmétől, kutyául érzi magát, majd reményvesztetten eloldalog, meg sem áll a vendéglőig, hogy legalább kipróbálja, milyen sert lefetyelnek azok a dögök... (Magában nevetgél tovább, miközben felemeli az odakészített, teli vízeskancsót és öntözni kezd.) A komáromi szigeti kertből valók. Anyám jázminjai, és a centifóliák a terasz két oldalán. Éppoly szigorúan néznek rám, mint ő, amikor megtudta, hogy író akarok lenni... Megállt a konyha közepén, megigazította fekete fejkendőjét, és ellentmondást nem tűrő, szúrós tekintettel a szemem közé nézett. Én mégsem féltem tőle. Én voltam az egyetlen, aki mert neki ellenállni. Csendes dac volt bennem és mélyes szeretet. Meg akartam mutatni neki, mire vagyok képes. Ha már jóapám nem érthette meg, hogy híres festő legyek. De dig festőiskolába akart járattni. Külföldön. Arról merengett, hogy Rafael és Michel Angelo örökébe lépek. Apám szerette a túlzásokat. Neki kellett volna költőnek állnia. (Leteszi a kancsót, kifelé figyel.) Csvitelnek a madarak! Fülemüle is von közöttük. Pozsonyban énekelt a legtöbb fülemüle. Tele volt velük a váralja és a Duna-parti sétány. A városi magisztrátus pénzen fogatott fülemüléket Erdélyből az alvinci erdőkből, hogy a várkastélyba érkező Mária Terézia álmát megédesítsék énekükkel. Nem szerettem Pozsonyban. Móríciz kisasszonynak csúfoltok a kálvinista suhancok. (Járkálni kezd.) Ha egyedül vagyok és nem írok, mindig csaponganak a gondolataim. Hiába, hosszú az út visszafelé. Ha legalább elhülyültem volna, most nem kellene az emlékeimmel viaskodnom, nem kellene álmokat fejtenem, sorsokat bogozgatnom - naphosszat üldögnék a karoszekében és a szél belső zúgását hallgatnám. Annál, hogy nem hülyültem el, csak az a nagyobb baj, hogy ezt folyvást demonstrálnom kell. (Ugrálni kezd, grimaszokat vág, heherészik, az orrában turkál.) Normális vagyok! Öreg, sönvaló kéjenc, bujakóros széplélek, szexmániás öskövület, de normális! Ez borzasztó. Annak idején, hogy irigyeltem a komáromi bolondot, aki fölboktrézott kalapban óbogatott napestig a főtéren. Addig irigyeltem, amíg verset írtam róla. A Társalkodóban meg is jelent - a szerző teljes nevével. Jókay Móríciz. Akkor még ip-szilonnal. Csak kilenc éves voltam, ez volt az első komoly publikációm. (Fennhangon szavalni kezdi:)

Olyan vagyok, mint az olly madársereg,
A mely eltévedvén az ég alatt cseveg,
Én is eltévedtem, elmémben bujdosok,
Szánjatok meg, kérlek, jó lelki orvosok!

(*Elgondolkodik.*) Dolgoznom kell. Túl sok a melankólia. Úgy látszik, még nem hevertem ki a legutóbbi hónapok fáradalmait. Túl sok támadást kaptam a második asszonyért. Szegény Bella, tengernyi igazságtalanság érte őt miattam. Azt mindenki elnézte volna, hogy zsidó szeretőt tartok, de hogy feleségül is vegyem?! (*Egy teleírt lapot vesz kézbe.*) Itt a nagy elégtétel! Védekeztem szóban, versekben, regényben - csekély rezultát.. A barátaim és a közvélemény vén bolondnak néz azóta is. A rokonság mindent elkövet, hogy lehetetlenné tegyen... Csattanós választ kell adnom nekik. A vázlat már megvan, a terv készen áll. Megcsinálom, ha addig élek is. Csak éljek addig... Az arany embert nyolc hét alatt írtam meg Füreden.. Ennyi idő tán most is ígérkezik. (*Előveszi a kulacsot és hűz belőle.*) Go ahead, Dzsokéj!! Dzsokéjnak hívott az amerikai kiadóm. Elvégre lovasnemzet vagyunk, és a legismertebb írója hogy lehetne más, mint Dzsokéj!! (*Felpattan.*) Ideje munkához látni. (*A székeket átrendezi, az ágyat kissé hátrébb tolja, de félúton megáll, és a gerincéhez kap. Keserves arccal jár-kel a szobában.*) Kutyául fáj. Megint megerőltettem, pedig Korányi doktor megmondta, hogy tilos a virtuskodás. Ő persze vízszintes helyzetekre értette a tilalmat. Hogy lehet egy ifjú házasembertől ilyesmit elvárni! (*Kényszeredetten nevet.*) Fáj, fáj, de érzem és ez optimizmusra ad okot. Elvégre csak az érez fájdalmat a gerincében, akinek van gerince. (*Tollat ragad.*) Ezt beleírom a darabba. (*Feljegyzi.*) Így. Lássuk mire megyünk egymással. A szoba rendben való. Első jelenethez megteszi. Színhely: Szicília, egy elegáns palermói hotel nappali szobája. Időpont: 1899. szeptember vége. Reggel van, csodálatos délszaki reggel. A szőnyeg üres, majd érkezik Schwarz Mirella.. Hamvas, fiatal hölgy, aki nászúton van férjével, a híres íróval, akit Szőnyi Gábrisnak hívunk. A mézeshepek utolsó napja jött el. (*Érkezik Mirella - ekkor Jókai oldalát eltűnik.*)

MÁSODIK JELENET

MIRELLA: Boldog vagyok! Mint egy gyerek, olyan boldog vagyok... (*Körbeszalad a szobában, tapsikol örömeiben.*) Szicília! Szinte perzsel a levegő. Perzsel és mégis hűsít. (*Nyújtózkodik*) Akkorákat alszom, mint a kisöcsém szoktak. Ma kikocsizunk a Monte Pellegrino lábához. Gábris azt mondja, ez az ő Gellérthegyük.. Felsétálunk és fentről is megcsodáljuk ezt az... álmat. Egy éve még álomban sem mertem remélni, hogy ilyen helyekre jutok valaha is. Gyönyörű itt minden. (*Megáll a nagy tükör előtt és megigazítja a frizuráját.*) És a népek is kedvesek. Azt hittem, még sose hallottak rólunk, aztán tessék... úgy köszöntöttek bennünket, ahogy a bevonuló hősöket szokás. Gábris meséli, hogy nagy becsülete van erre felé a magyarnak. Garibaldi hozta nekik a felszabadulást a spanyol uralom alól. És az egyik vezére magyar volt. Valami... Lajos. Ezredesféle. (*Megpördül*) De az is lehet, hogy tábornok. (*Hangosan kiabál és a hátsó ajtó felé indul.*) Gábris?! Édes Gábris!

(Kintről hang: Repülő!)

MIRELLA: (*Nevet*) Elég, ha ebédig ideérsz...

SZŐNYI GÁBRIS: (*Könnyű, elegáns délelőtti útiöltözékben, szélesen mosolyogva lép be*) Ideszálltam, ahogy egy ifjú férjhez illik.

M: Te bolond...

SZG: Mit parancsolsz, kis gazdám? Tegnap éjjel a kedvedért fenn sétáltam a holdon, majd lehozta három csillagot, köztük a Perseust. Utána megjártam a Hadak útját és kétszer az éléskamrát... miben szenvedsz még hiányt?

(*Mirella odabújik hozzá, dorombol, megsimogatja.*)

SZG: Bőségesebb reggelit hozassak tán? (*Mirella tovább simogatja, hangosabban dorombol*) Nem kaptál elég ajándékot, kiscicám? Csak szólj, holnap végigjárjuk a Corso Alberto legszebb üzleteit...

M: (*Felnevet*) Van egy rettenetes, hatalmas, világot rengető nagy kérésem.

SZG: Nem ismerek lehetetlent.

M: (*Titokzatos képpel*) Meghalok, ha nem mondod meg, hogy is hívták azt a tisztet, aki Garibaldi seregében szolgált, és híres lett itt Sziciliában...

SZG: Nem értem.

M: Mit lehet ezen nem érteni?!

SZG: Az előbb valami világrengető dologról beszéltél. Bele is izzadtam.

M: Nekem az. Buta vagyok és elfelejtettem. Szőnyi Gábris asszonya nem lehet ilyen tyúkeszű.

SZG: (*Hamiskásan*) Az már igaz. Ily nagy mulasztásért mifelénk három botütés járna. Mivel azonban (*körülnéz*) bot nincs kéznél, marad a (*felemeli a kezét és nevet*) a tenyerem. (*A lány után veti magát.*)

M: (*Sikongva menekül*) Segítség! A svábhegyi szatír!

SZG: (*Kergeti*) Kiporollak, fehérszemély! Csak kerülj a kezem közé.

M: Fogj meg, ha tudsz. (*Mirella hirtelen megáll, a férfi átöleli.*)

SZG: Megvagy. Most már nem engedlek el. (*Liheg, fúj-tat.*)

M: Soha?

SZG: Sohase mondd, hogy soha. Nekem volt időm megtanulni.

M: (*Megsimogatja az arcát*) Szeretek Szőnyi Gábris. I-vel is, meg y-nal is. Te hős vitéz.

SZG: Mi az, hogy. A családi címerem egy várbástya tején magyar vitéz áll, baljában zászlót tartva egy ágyút süt el.

M: Nem vesztegette az idejét.

SZG: (*Sétálni kezdenek.*) Az úgy volt, hogy Szőnyi Sámuel, a vitéz esztergomi zászlótartó felfedezte, hogy a török megvesztegette a tűzereket, akik direktre mellécéloztak. Ezért ő maga irányozta az ágyúkat. Egyenesen a török vezír sátrára. A sátor a basa karjával együtt elrepült, de megjött helyette a nemesség.

M: Ilyen meséket mondott az anyám elalvás előtt az öcsémnek.

SZG: (*Felhorkan*) A családunk története nem mese.

M: Jó, jó. Ne érzékenykedj. De a szicíliai magyar hős nevét még mindig nem tudom.

SZG: (*Morogva.*) Találd ki. Hol áll leggyakrabban a szépasszony?

M: (*A fejéhez kap.*) Tüköry Lajos! Pedig a nyelvem volt...

SZG: (Elővesz egy cukorkát) Ezt tedd a nyelvedre. Karamelles. A kedvenced. (Mirella bekapja a cukorkát.) Te kis falánk.

(Bejön egy szolgálólány, kávét hoz ezüst tálcán.)

SZG: Én kértem. Jól fog esni, mielőtt kikocsizunk. Hová kéred?

M: (A dívány előtti kisasztalra mutat, és maga is oda lép- Leül.) Dívának díványon a helye. (Szándékosan mesterkélthangon) Ön is üljön le, jó lovag.

SZG: Megtisztel, szép kisasszony. (E pillanattól kezdve egy intim játék részesei vagyunk.)

M: Az én ideáimtól távol áll a hazug szó, ezért tudja meg, jó lovag, bárha fájdalommal is okoznék önnek, hogy már nem vagyok kisasszony...

SZG (Széles gesztussal.) Ah! Minő nemes kinyilatkoztatás. Makula nem eshet az ön jöhírén...

M: Számítottam diszkréciójára.

SZG: Bőrömet perzselje a tűz, szememből varjak lakmározzanak, ha bármi kitudódnék arról, ami ma köztünk történt...

M: (Műfelháborodással.) Történet?

SZG: Úgy értem, történni fog..

M: Olyan biztos maga ebben, lovag?

SZG: Nem, dehogy ... hát merek én? ... Ne hozzon néhez helyzetbe kis asszonyom...

M: Ön máris abban van. Visszaélt a helyzetévei.

SZG: Soha!

M: Sohase mondja, hogy soha! De így még rosszabb. Hát lehet úgy flörtölni, ha már a helyzetével sem él vissza?! A helyzet arra való, hogy visszaéljen vele. Olvassa el a klasszikusokat. Miféle lovag maga?!

SZG: Az igazat megvallva ... csak amolyan ... tintalovag vagyok.

M: Tintalovag?! Úgy értem, folt van a lelkén, és azért vezekel?!

SZG: Úgy is értheti. Én a nőkhöz való viszonyomról beszélek. Számomra a legszebb nő éterien fehér, áttetsző és felhő-illatú. Amikor megérintem, az örökkévalóság szegélyét érintem. Számomra a nő - asztalomra fektetett fehér papír, amelyet teleírok az álmaimmal. Az sem baj, ha néha kicsit gyűrött, számarfüles és pénzmaillatú.

M: Miket nem mond ... tintalovag. De folytassa. Érdekel, amit mond.

SZG: Az számít igazán, amit nem mondunk ki.

M: Maga mégicsak író!

SZG: Ez az egyetlen mentségem. Azért lettem író, mert mohón vágytam a sikerre, anyám elismerésére, és legbelül éreztem, hogy csak így érhetem el. Ha mint jurátus kapok esélyt az élettől, szemrebbetés nélkül félreteszem a pennát.

M: Bármilyen tehetséges is?

SZG: Ha még egyszer ennyi talantumot adott volna az úristen, akkor is.

M: Mást is ilyen könnyen feláldoz? Egy másik ember példái?

SZG: (kilép a szerepéből) Mire gondolsz?

M: Arra, hogy önmagad emlékműve talán súlyosabb, mint a szív hívó szava...

SZG Akkor nem vettelek volna feleségül.

M: Szabad-e bárkit föláldozunk a magunk hűségéért?! (Csend. A féifi a tenyerébe szorítja az arcát. A lány oda lép hozzá, és simogatni kezdi.) Szeretek, Gábris, az életemnél jobban tisztelek és szeretlek! Ne haragudj rám, én csak egy szegény buta rüfke vagyok. Egy semmi színésznőcske, aki nélkül ... Meg tudsz bocsájtani?!

SZG: (Kibontakozik a majdnem-ölelésből) Nincs miért ... hálával tartozom neked. Önző, gonosz vénember vagyok, még a La Mancha-inál is nevetésesebb...

M: Ne beszélj így. Zseni vagy. Nemzeti hős és iskolai tananyag. Királyok keresik a társaságodat. Mi tartozunk hálával neked!

SZG (Az órájára néz) Asszonyom, a kocsi előállt. A Via Maquedán délelőtti legszebbek a mandulafák. (A karját nyújtja a lánynak. Kisétálnak.)

HARMADIK JELENET

(Grósz Bella jelenik meg a színen. Pongyolában van, a haja feltűzve. Lefekvéshez készülődik. A fésűlködőasztalkához ül, nézi magát a tükörben. Valamit dúdol közben. Hirtelen hátat fordul a tükörnek - a kezében mindvégig egy levelet szorongat.)

BELLA: Már lefeküdt. Nagyon felizgatta magát. Anyi támadás érte az utóbbi időben, csoda, hogy talpon tudott maradni. A minap Légrády, a Pesti Hírlap tulajdonosa felmondta neki a lapjával kötött szerződését. Micsoda hálátlanság! Soha íróember anyi olvasót nem hajtott fel egyetlen lapnak sem, mint Jókai ... ezeknek! A hónaljáig sem érnek. Még ma is többet ér bármelyik sora, mint az ifjú titánok erőltetett fabulái. Szegény Móricom.. Ma is összetörten jött haza. Azt mondta, Tisza is lebetegedett, a tarokk parti ki van kezdve. A főrendiházba is mehetne, sok ott a régi bajtárs, de az meg síri hangulatot áraszt. Nem bírja nézni a díszruhába öltöztetett gügyögő, totyogó ember-csecsemőket. A főrendiház a temető előszobája, azt mondja. (Feláll, körbesétál a szobában.) Sokat köhög, hamar könnybe lábad a szeme, mégis megszállottan dolgozik. Most valami színpadi művet farigcsál, de úgy eldugja előlem, mintha ajándék volna. Nem tudok rájönni, hova rejtheti. Az inassal együtt kerestük, de hiába. (Felsóhajt.) Szegény Móricom.. Annyit bántják miattam is. Fesztyékkel két éve tart a viaskodás. Alantasak az eszközeik, de Móric csak tűri, tűri és szomorkodik. Gyakran félrebillen a feje és elbóbiskol a papír fölött. Áldott jó ember. Annak ad igazat, akivel utoljára beszélt. Mikszáth szerint olyan a selyemgubó - nem látszik az elevenje a sok selyme miatt. Itt van ez a levél is. (Széthajtja.) Az Erzsébet királynétól kapott könyvébe dugta. Könnyű volt megtalálni. A becsebb leveleket mind ide rejti. Dárdaynak írta, a számvévszék alelnökének, aki az esküvőnk előtti napon átadott nekem egy tízezer forintból szóló csekket, ha a tervbe vett házasságunk elmarad. Jókaira hivatkozva győzködött tervünk lehetlenségéről. (Felnevet.) Nagyon nézett, amikor ajtót mutattam neki. Nyilván az ellenkezőjéhez volt hozzászokva. (Fennhangon olvasni kezd.) "Szeptember 16-án lesz két éve, hogy szeretett nőmmel házasságra léptem. Ez idő alatt, mint mindenki tudja és látja, Istennek hála, a legjobb egészségben, békében és boldogságban élek és munkálkodom. Nem törődöm Fesztyé méltatlan haragjával, miután tudom, hogy a legtöbb jótémény következménye a hálátlanság, sem némely rokonom ok-

talán gyűlölködésével, haragjával, minthogy az emberi érdekeket s gyűlöletük kútforrását ismerem. A boldogság, melyet a sors osztályrészemül juttatott, bőven kárpótol ezekért. Az idő is bebizonyította, hogy én cselekedtem helyesen, a midőn szívmemre hallgattam, s nem törődve a jónak látszani akaró rokonaimmal, nőül vettem azt, akit magamhoz a legméltóbbnak tartottam." (*Körbemeleg a szobában.*) (*Majd tovább olvas.*) Én mindig teljes joggal hittem és hiszem, hogy a Fesztynek adott nagy pénzösszeggel, 86 ezer koronával, amibe nincsen beszámítva az a 22 ezer korona, a mit Fesztynek évek során át kölcsönöztem, s miket ő soha meg nem fizetett, s melyet a Te közbenjárásod folytán adtam, a nélkül, hogy erre kötelezve lettem volna, minden ügyemet a legnagyobbképpen intéztem el. S most mégis arról értesít engem Feszty Árpád, hogy a rokonok és jóbarátok a házasságom megkötését megelőző időben egy jegyzőkönyvet vetek fel rólam, s ezt 3 példányban kiállítva különböző helyeken őrzik... Ezen jegyzőkönyv tartalmáról nekem okvetlenül értesülnöm kell! Mert súlyt fektetek arra, hogy akkori tudatos, megfontolt elhatározással az utókor, ha esetleg Fesztyné részéről értesítik, ez ne történjék egyoldalúan és ne emlékem rovására. Mert nem engedhetem meg sem Fesztynek, sem senki másnak, hogy házasságom megkötése alkalmával akár cselekedeteimet, akár benső életemre vonatkozó dolgokat, tudtom s beleegyezésem nélkül, jegyzőkönyvben megörökítsenek, s különösen úgy nem, hogy én annak valódiságáról meg ne győződhessem" (*Az asztalra dobja a levelet.*) Utolsó lehetetleg küzd értem. És magáért. Végére is mind egy. A sors akarta így. És én. (*A tükör felé fordul.*) Soha nem fogja megtudni, mennyire remegett a lábam, amikor Rákosi Szidi ajánlólevelével először beléptem a Bajza utcai ház üvegajtáján... Addig sose láttam őt, akit mindenki bálványozott, természetesen én is. Átvette a levelet és azt mondta, szavaljak egy pár verset. (*Előrelép, mintha színpadon lenne.*) "Maga egy született drámai hősnő", mondta, "és én nagyon szívesen el fogok járni, hogy felvegyék az akadémiára." Búcsúzáskor felszólított, hogy időnként értesítsem róla, mi történik velem. Fölvettek. Kévs idő volt hátra a tanév befejezéséig, de az akadémiának elég volt, hogy megállapítsák, teljes tehetség hiányában nem járhatok oda a következő évben. Ez annál nagyobb teljesítmény volt a részükről, mert soha egyetlen egyszer se hagytak még egy verset se elmondani. (*Perdül egyet, megigazítja a pongyoláját.*) Rákosi Szidihöz kerültem ismét, tandíjmentesen, ahogy ígérte. Közben mindent híven tudtattam Jókaival. Ahányszor elmentem hozzá, mindig szavaltatott. Előbb csak idegen költőktől mondtam verseket. Később ideadta egy-egy színdarabját, hogy abból olvassak fel. Néha javított valamit, néha megdicsért. Látszott, hogy nagy érdeklődéssel viselkedik a jövőm iránt. Közben szorgalmasan tanultam a színiiskolán. Egyszer Szidi megbetegedett és szóltak, hogy Jászai Mari fogja helyettesíteni. Az egész második osztály egy lázban volt. Engem is fölszólított. "Mondjon el valamit." Én akkor éppen Vörösmarty Áldozatából Zénó szerepét tanultam. Elmondtam a belépő monológját. Félbeszakítás nélkül végighallgattott. Utána jót nevetett és elmondatta velem még egyszer. A tanóra végén oda-intett magához. "Hogy hívják?", kérdezte. "Grósz Bella", feleltem. "Evvél a névvel akar színpadra menni?" Mondtam, hogy Góthra fogom magyarosítani. "Miért Góthra? Legyen Nagy Bella. Azt még a kocsisok is értik. És férjhez ne menjen, mert akkor keresztet vehet magára. Pedig maga lesz az utódom." Istenem, milyen mérhetetlenül boldog voltam! Dehogyan gondoltam és a férjhezmenetelre, amikor Jászai Mari utóda lehetek! Mégse fogadtam szót neki. Férjhez mentem és ő keresztet vehetett rám. (*Leül, kiszedi a tűzőket a hajából.*) Mentem elmentem megnézni a Nemzeti Színházban Jászai Mari Elektráját. Fényes alakítása olyan lesújtó hatással volt rám, hogy utána egész éjjel sírtam. A tanév vége közeledett ekkoriban. Kiosztották a vizsgaszerepeket. Rákosi Szidi az Elektrát osztotta rám, mégpedig két felvonást, függősen nélkül. Könyörgésre fogtam a dolgot, hogy én soha nem fogom tudni jól eljátszani egy olyan nagy művész után, de ő hajthatatlan maradt. "Nem fiam, vagy az Elektra vagy nem vizsgálod." A vizsganap reggelén az idegességtől elvesztettem a hangomat. Kétségbeesve rohantam el Jókaihoz. Ő vigasztalt, hogy csak menjek neki bátran, estig elmúlik a baj. Úgy is történt, de azt hiszem, ő sem volt benne olyan biztos, mert a vizsga után azt mondta: "Én is na-

gyon félttem, hogy mi lesz a hangjával, de mikor kinyitotta a száját és meghallottam a hangját kristálytisztán csengeni, tudtam, hogy minden rendben lesz." (*Felpattan és körbeszalad a szobán.*) Istenem! Micsoda este volt! Az előadást többször is megszakította egy-egy hatalmas tapsvihár. A végén tizenegyszer kellett a függöny előtt megjelennem. Valóságos búcsújárás volt az öltözőmben. Még Hegyi Aranka, az operettszínház legragyogóbb csillaga is gratulált a sikeremhez. Másnap reggel végigjártam minden helyet, ahol újságot lehetett kapni. Mindet megvettem. Egytől egyig mind dicsért. Elvittem a lapokat. Jókaihoz, aki meg sem várta, hogy megmutassam, hanem gyönyörű szavak kíséretében megölelt és megcsókolta a homlokomat. Először életemben. Itt. (*Mutatja.*) Néhány hét múlva azt tanácsolta, hogy a családommal költözzünk be Pestre. Ami kor elfogadtam, nagyon megörült és azt mondta, "most majd közelebb leszünk egymáshoz, és én fogok magukhoz eljárni látogatóba." Engem akkor már többször felléptettek, Kisfaludy Színház, Budai Színkör - és Jókai minden fellépésemre eljött és virágot is küldött. Gyakori látogató volt nálunk. A nyár közepén szólt, hogy üdülni megy Füredre.. Kért, hogy menjünk el mi is. Én beleegyeztem örömmel, de az anyám arca elkomorult. "Hallgasd meg inkább a kedves doktornak a kérését. Boldogabb leszel, ha egy ügyvéd felesége vagy, ahol a család is szívesen lát, mint ha ilyen nagy magasságba kerülsz. A vége persze az lett, hogy elmentünk Füredre.. Jókai sok mindenkivel megismertetett, köztük Blaha Lujzával, aki szintén ott nyaralt. Az idő nagyon kellemesen telt. Sokat sétáltunk és beszélgettünk. Egyik nap séta közben ... megkérte a kezemet. Megfelekeztem akkor én az ügyvédről, anyám tanácsáról, Jászai Mariról és ... igent mondtam. Ilyen az élet. Egy lehetetnyi szó - és megváltozott minden. Harmadnap egy helybeli újság az írta, hogy koszorús költőnk és egy fiatal drámai színész nőnő házasodott kötnék. Ma sem tudom, hogy hibáztott rá. Aztán végetért a nyár, visszamentünk Pestre. Közeledett Petőfi halálának 50. évfordulója. A Vigaszínház díszelőadással ünnepelt, amelyre Jókai írt egy magasán szárnyaló, hosszú verset, amelyben Petőfi életét és halálát dicsőítette. Az Apotheózis-t én mondtam el, Petőfi szobrával szemben állva, nemtőnek öltözve, megláncolva, mely láncokat később a vers folyamán a nemtő széttépi és ledobja magáról. Amikor öltözni kezdtem a szerephez, szóltak, hogy egy detektív akar beszélni velem. Bejött és elmondta, hogy előadás után ne üljek a megszkokott kocsimba, mert tüntetés készül ellenem. Felbérelt emberek ugyanis ki akarják fogni a lovakat a kocsiból, egy ideig húzni akarok, utána szégyenszemre otthagynak ló és emberi segítség nélkül az úton. Ez volt az első atrocitás azóta a szerencsétlen újságciikk óta. Azahogy a második mert Blaha Lujza még a fejét is elfordította, csak ne kelljen fogadnia a köszönésemet. Az előadás mindenesetre nagy sikert aratott. Másnap délután, szokott látogatási idején, délután háromkor Jókai eljött hozzám, megcsókolt és egy ékszerdobozt nyújtott át. Egy jegygyűrű volt benne. A jegygyűrűm, ellátva a házassági dátummal, amely 1899. szeptember 16. volt és belevésve, hogy "Móric". (*Megtörli a szemét.*) Adieu, gondtalan élet, adieu színpad... tizenegy napunk maradt az esküvőig. Ki gondolta volna, hogy tizenegy nap alatt mi minden történhetik. (*Kiszalad a szobából.*)

NEGYEDIK JELENET

Svábhegy, 1901. nyara. Késő-délután. Jókai dolgozószobája. (Az író gyűrött arccal érkezik - ugyanaz a hálóköntös van rajta, de alatta csupán egy atlétatrikó fehérlik. A lábán szandál van. Kancsóban vizet hoz, keres egy poharat és teletölti. A kancsót az íróasztalra teszi. Köhög, fújta. Fáradtan bezuhan a székébe.)

JÓKAI: Holnap majd kora reggel sétálok. Sok ez az én szívemnek. És megint utazunk ... a jövő héten Füredre várnak. Két nyaralóhelyet tartani, mikor évenként csak egy nyár van, nagy boldogság. (*Tölt még egy pohár vizet.*) Ilyenkor legjobban egy kávé esne. Rózám híres volt a kávéfőzőtudományáról.. Maga pörkölte a kávé, aztán az olyan erős lett,

és aromákos, hogy szambát járt tőle a szívünk. Egressy és Lendvai gyakran feljártak ide a Svábhegyre "feketézni". (Óg-móg..) Most meg se kávé, se rendes ebéd. Ezek a Grószok nagyon kleinek a konyhában. Régen volt, amikor itthon úgy istenigazából beebédelhettem. Jóanyám itt létekor. Gyönyörűség volt együtt látni őket. Fekete fejkendős, szigorú anyámat, amint kőarccal leszáll a kocsirol és a "nacccságát" - ahogy anyám nevezte Rózsát - baljában egy kitömésre váró liba, jobbájában az előkészített virágcsokor... nem tudtam, hogy sírjak vagy nevessek, inkább a szolgálókat ugráltattam ... csodálatos nap volt ... na és a menüi (Gyors mozdulattal leveszi a kisasztalról a fehér abroszt, és az inge nyakába tűri, mintha ebédhez készülődne.) Józsi tojással habart rizsleves ... utána egészben sült, meleg fogás vajas burgonyával ... mennyei töltött káposzta, de nem akárhogyan, hanem szőlőlevélben tálalva, végül cukorral megszórta, gőzölgő túróslépeny! (Nagyokat nyel.) Mindehhez kiállításra való, nagyszerű svábhegyi "kastélyos". Tisza is megnyalta volna mind a tíz ujját utána! (Lerántja magáról az abroszt.) Elég a sóvárgásból. Egészen fölgerjedtem. Öregségemre kiérdemeltem a "bujá aszkéta" kétes tiszteletű címét. Mindenesetre ma a Casinoban fogok vacsorálni, ha már új kenyérig szünetel a tarokk-parti... (Papírlapot vesz kézbe.) Hol is tartottunk? Szicília, mézeshét. Rendben. Vácoljuk föl az előzményeket, és az utózmányokat is, persze. Házassági eset annyi bonyodalmat ritkán idéz elő, mint amennyit éppen az enyém előidézett. Kezdődött azzal, hogy egy helyi firkász kityogta a lapjában a nőülési szándékot. (Hamisan somolyog.) Kiugrasztottuk a nyulat a bokorból. Bella megdöbbsent és a sors kezét látta a dologban, a rokonok a szívükhöz kaptak, már amelyiknek volt, és a barátaimat attól kezdve szűrtá. (Keresgél az íróasztal fiókjában.) Megvannak. Tanulságos írományok. Itt van mindjárt az a levél, amelyet Bródy Sándor hírlapíró küldött. A Magyar Hírlap részéről kérdezte, "igaz-e a megjelent hír és hogy a lapja milyen álláspontot foglaljon el azzal szemben?" Tőlem kérdezi. Alaposan megválaszoltam neki. Mindenről készíték másolatot. Az is itt lesz valahol. (Megtalálja, olvassa.) "Ez az egész híresztelés nem egyéb malitíózus mende-mondánál, a mit kinyilatkozhattok a Magyar Hírlapban. Én magam nem tiltakozhatom ellene, mert semmi becsületsértés nincs benne ... Miután azt a szegény lányt, a kit én a drámai talentumáért pártfogolok, nem sikerült mindenféle irigy féltékeny nagyfejűeknek elpusztítani, hát most ezt a módját találták ki a megsemmisítésének. Én őt mint művésznőt akarom érvényesíteni, mint nőhöz - semmi viszonyom." (Nevetgél.) Jó, és még igazság is van benne - egy morzsányi! Ami egy napilapnak még sok is. Azt mindenesetre elértem, hogy a Hírlap nem merje nagydobra verni az ügyet ... és a rokonok is visszahúzódtak a zaklatástól. Az egybekelésünket megelőző napokig. Akkor aztán nagy delíciával fogtak a tönkretételhez. (Megáll egy pillanatra - elhallgat.) Istenem, te látod a lelkeket, nincs bennem bosszúvágy. Nem győzni akarok, de legyőzteni sem hagyhatom magam. Túl sokat veszítenék vele és a nemzetem is. A húsomba vághatnak, a becsületeembe nem! Bizonyíték van a kezemben! (Egy dossziét emel fel az asztalról.) Az a jegyzőkönyv, amelyet a házasságom előtti napon némely rokonaim vétettek föl az én testi és lelki épségem állapotáról. Nagyon nyugtalanra tett, amidőn hírért vettem, hogy tudtom és beleegyezésem nélkül ily okirat készült, s azt eddig titokban tartották előttem. Ehhez senkinek nem volt joga. A vagyonomat magam szereztem, jövedelmemet magam keresem, senkinek a világon nincs ürgye fölöttem gondnokságot gyakorolni. Még idős Hegedűs Sándor kereskedelmi miniszter úrnak sem, ki mint unokahúgom és nevelt leányom, Jókay Jolán férje, család-összekötésében áll velem ... ez a kezdő zsurnaliszta itt a Svábhegyen, egy szüreti mulatságon ismerte meg Jolánt, s az én közbenjárásomra kezdett emelkedni a ranglétrán ... Hegedűs miniszter úr nem állotta felkérni Dárday Sándor barátunkat a házasságkötésem körülményeiről szóló memorandum megírására. Herrenmorál!! (Köntöse zsebéből előrángatja a konyakos kulacsot. Húz belőle.) Nem szabad tragikusan fel fogni az életet. (Megtörli a szája szélét.) Itt van még egy levél. Diszes biznyság, miért avatkozott magánügyeimbe a kegyelmes úr és felesége, kit lánykora óta házamnál neveltem, kiházasítottam, és hálából engem nőmmel együtt kizárattott egy illusztris társaságba meghívottak közül. (Kinyitja a levelet.) Ifjabb

Hegedűs Sándor írta, miniszteri hivatalnok, Vály Mari unoka-húgomnak, aki a benne foglaltakat visszautasította, és erről engem megütközve értesített. Erre a miniszter úr másik kedves rokonomhoz, Etelka húgom férjéhez, Ihsz Lajoshoz fordult. Majdnem becsületbeli ügy támadt kettejük között. Azt írja: "Keresztapa úgy látszik máris nagyon megbánta tettét", mármint-hogy megházasodtam, "adósságot csinál adósságra, a Donna pedig szeretőjével, Sebestyén Schlesinggerrel kucsírozik.." Méghogy kucsíroznak? A szarjancsi!! Lennék csak húsz évvel fiatalabb, egy életre elvenném a kedvét mindenféle kucsírozástól!! "Soha ilyen elhanyagolt állapotban Jókai még nem volt, rongyos ing, rongyos mellény..." (Végignézi magán.) "Reméljük mindnyájan, hogy ő IS szabadulni óhajít a Donnától, és akkor visszatér hozzánk, a családhoz, és" - itt van a kutya eltemetve - "emlékei és írói a Jókay családra fog rászállni, a Donnát pedig hamar elfelejti a közvélemény." (Felordít.) Ahány sora, annyi hazugság és rágalom. (Legyint.) Elorozza megmaradt jókedvet is. (Felül az asztal szélére, kortyol a vízből.) Harcolnom kell. A nevemért, Belléért. A gyávaságból nincs feltámadás, a sírból legalább meg van ígérve. Nem tehetek másként... Az esküvőnk előtti utolsó éjszakát Bella fekhelyén töltöttem, míg ő az anyja szobájába ment aludni. Eközben Feszty Árpádné lakosztályában "vérszagra gyűlt az éji vad". Afölött tanácskozta, hogyan lehetne engem az utolsó órában menasszonyomtól elszakítani, s mint örüllet, a bolondok házába csukatni! Engemet! Jókai Mórt! (Letörli a verejtékét.) He-lyettük is szégyenkezem. Ott volt a házi orvosom, Demjanovich Emil, aki éveken keresztül vizsgált, és jól tudta, kutya bajom sincs. Most mégis kész volt orvosi bizonyítványt kiadni arról, hogy gondnokság alá veendő lelki beteg vagyok. Dementia senilis!! Rá inkább illenek a kórisme. Aztán ott volt a lapszerkesztőm, Fenyő Sándor, akinek éppen akkoriban adtam át közlés végett egy egész kész regényt. Ha sebtiben átolvasta és ennek okán vél örültnek, rendben van, beismerem, voltak benne zagyaságok, de Fenyő köztudomásúlag nem ír, nem olvas, csak szerkeszt. Azért hordja úgy fennen az orrát. Ott volt régi jó pajtásom, tarokk-kompanistám, Nedeczky Pista, mindennapi tanúja kedélyem egészséges állapotának. És ő is kész volt engemet megsemmisíteni. Egyedül Dárday, a jogtudós, állt ki mellettem. Felvilágosította őket, hogy a bezáratáshoz szakértő orvos vizsgálata alapján hatósági meghatalmazás kell, s ilyet csak a család legközelebb álló tagjai kérhetnek. Akik szintén ott voltak. De nekik eszük ágába sem volt ennek kieszközlése. Nekik akkor már kezükben volt a 86 ezer korona érték, melyet Fesztynek, a gyermekként adoptált Benke Rózának kifizettem. Legalább háromszorosa annak, amit a valóságos anyai örökség érhetett. De ez most mellékes. A lényeg az, hogy ha elmebetegségem miatt házasságkötésemet lehetetlenné teszik, az összeget vissza kellett volna téríteniük, hisz emígy a velük kötött szerződés érvénytelen, és a pénz is gondnoki kézbe került, s akkor aztán várhatnak, amíg meghalok!

A vöm, Feszty, persze kifundálta, hogy a nászutamon egy titkos rendőrügynökkel fognak kísérteni, aki iratokkal lesz felhatalmazva arra, hogy engemet, ha útközben kitör rajtam az őrzöngés, rögtön elfogasson és visszahozzon. Ennyi jó rokon! Azt, hogy Feszty Árpád ilyesmire vetemedik, még megértem. Aki a somlói bort többre tartja a svábhegyinél, attól bármi kértetik. De hogy Róza! (Elcsuklik a hangja.) Miért? Atyailag szerettem őt, akit a saját nagyanyja gyűlölt és eldugott a világ elől. Kiálltam érte, a nevemre vettem úrnővé tettem, minden elhalmoztam. Ha más nem indokolja gyűlölködését ellenem, hát az emberi természet ... Sok jót tettem vele, nagy háltalanságra van feljogosítva ellenem. (Zajt, majd hangokat hall kívülről. Elrejtje a leveleket és a jegyzeteit.) Megjötték a sétáról. Később majd megírom a következő jelenetet. Most bejelentem, hogy az estebédet a Casinoban költöm el. Csak nem fogják utánam küldeni megint az inast, hogy megtudják, mennyit vesztettem. Azt hiszik, nem vettem észre a múltkor is? És a távollétemben átkutatják a szobámat. A kis cetlik, amiket a könyvek közé tettem, tegnap is a padlón voltak. De túljárok az eszükön. Nekem is lehetnek titkaim. A szindarabomat sohasem találják meg. Sohasem ... sohasem ... (indul kifelé, a hangok irányába.)

ÖTÖDIK JELENET

190/. ősz. *Halottak napja. Kora este.*

Nappali szoba, halvány világítás, az egyik sarokban egy dómát ábrázoló nagyméretű olajfestmény alatt gyertyák égnek. Szőnyi Gábris érkezik. Feldúlt.

SZG: Micsoda szégyen! Mint a füst a kéményből, úgy szállt el belőle az emberi érzés... és a szikrája sem marad benne! Porba sújtott, megalázott, kitepte, a szívemet. Gyűlöletes nőszemély. Emberutánzat. És ezt fogadtam és lányomul ... istenem, folyvást büntetsz vakságomért. De most megfizeti Az egész világ tudni fogja, kicsoda ő és mennyit ér ... gondoskodom róla. Gyalázzát! Letépni a koszorúmat, az én koszorúmat. Az egyetlen emberét, aki az életét kötötte össze azzal az aszszonnyal, és vállalt minden meghurcoltatást, gúnyt, félreállítását ... Összetiporni a szalagot, melyre szent nevét felírtam! Ne tovább - satis verborum!! A tetteknek van itt az ideje. Törvény elé idéztetem a kegyeletsértőt... ily merénylet nem maradhat megtorlatlanul.. S ha a törvény jól dönt, kényszerítem, hogy nyilvánítsa ki ország-világ előtt, nem vérszerinti gyermekem, csupán kiskora óta szeretetben nevelt, s nagyanyja sürgetése okán adoptált leányom ő. Eddig lágy szívű voltam, ne gondolják ez után, hogy az agyam is meglágyult a kor miatt. *(Kintről erős hang hallatszik: Gábris, a zsebkendőjét a foyerban felejtette.) (Belép Mirella, elegáns délutáni kosztümben. Kesztyűs jobbáiban hatalmas zsebkendőt lenget.)* Utoljára viszem maga után. És ha megint vizitál valaki? Figyel rám? Legközelebb az orrát is nekem kell kifújnom...

SZG: Köszönöm drágám ... Épp magához készültem ... *(Átveszi a zsebkendőt. Kifújja az orrát.)*

M: Attól ilyen felindult?

SZG: Még kérdi?

M: Nem kérdek én semmit ... hát lehet nekem szavam ebben a házban? Itt mindig az történik, amit a közvélemény óhajt! A koszorús költő pupillája nem tágulhat ki anélkül, hogy a lapok ne adjanak hírt róla. Mit keres?

SZG: Ebéd után az asztalomra tettem egy fél kancsó bort.

M: Ha odatette, ott is van. Kivéve, ha kiitta, mert akkor az inas a konyhába vitte.

SZG: Ügy emlékszem, maradt benne egy pohárkával...

M: Maga mindig ÜGY emlékszik. Mi lenne, ha egyszer a realitást is figyelembe venné?

SZG: Akkor többet egy sort sem írnék le... és előbb-utóbb előlném magam.

M: Igazsága van. Az élet értelmetlen.

SZG: De ha az élet értelmetlen, akkor az öngyilkosság is az. Bor kell!

M: Ne kiabáljon. Az inas délutánra eltávozást kért. Beteg az unokahúga, vidékre utazott.

SZG: Nem érdekel, hová utazott. Kiszolgálom én magam.

M: Csak tessék. Kíváncsi vagyok, mit iszik majd tavasszal, ha már most így nekilát...

SZG: Lesz, aki kölcsönadjon egy demizsonnal. Ha az is elfogy, vizet iszom.

M: Maga? (Gúnyosan felnevet.) Sohanapján kiskedden.

SZG: Legalább ma ne bántson. Megviselt ez a temetői história.

M: Meghozták az esti lapot...

SZG: Hol van? Azonnal látni akarom, mit csámcsognak róla. *(Mirella tagadólag rázza a fejét.)* Kérem, Mirella..... látnom kell, mielőtt vissza nem vonható lépésre számom el ma gamat.

M: Kímélnie kell magát.

SZG: Ne kínozzon...

M: A leírás jobbára megegyezik a barátja iménti elbeszélésével.

SZG: Ki írta?

M: Név nélkül jelent meg. Megerősíti, hogy önkezeléltépte le a koszorút, s a szalagját leszakítva összetiporta.

SZG: Nem a lányom többé...

M: Azt írja, hogy az a "sajnálatos esemény közmegebotránkozást keltett."

SZG: Ezért felelni fog.

M: Ne izgassa még jobban fel magát. Ami megtörtént, megtörtént. Tudtuk, kivel állunk szemben. Két éve a társaság előtt bemocskolta az anyámat... kész szerencse, hogy kiderült, ki az, aki ugyanevvel a névvel működtet nyilvánosházat! És az apám öngyilkossági kísérletét is ő fújta fel. Rámszabadította az újságírókat, azok meg - de hagyjuk. Hová kéri a vacsorát?

SZG: Egy falatot sem bírnék lenyelni.

M: Ennie kell, legyengül. A szomszédok úgyis az duruzsolják, hogy éheztetem. Még az kell, hogy összeessen nekem a népek szeme láttára.

SZG: Szép, hogy így aggódik értem. Ide hozassa, kérem.

M: Mondtam már, hogy az inas elutazott. Majd én telmelegítem a vacsoráját.

SZG: Megint? Nem készítené valami frissét? Rántottát, három tojásból, szalonnával...

M: Az előbb még nem bírt enni.

SZG: A rántotta az más. Két jó pohár "kastélyossal" még a kő is lecsúszna a torkomon.

M: Bolond vénember! Ne virtuskodjon itt nekem. Ma bevacsorál, holnap meg ápolhatom.

SZG: Tudja, drágám, elpusztíthatatlan vagyok. Bár ennek nem mindenki örül.

M: *(Hirtelen mozdulattal megsimogatja az öreg arcát.)* Megyek, elkészítem a vacsoráját.

SZG: Maradjon még, ritkán diskurálunk mostanában.

M: Körmömre ég a dolog. A pozsonyi fellépés nagy terheket ró rám.

SZG: Ügy aggódik, akár egy kezdő...

M: Minden fellépés újrakezés. Hát még ha hosszabb ideig kihagy az ember. Meg kell mutatnom, mennyit érek. A legtöbben már leírtak... nem vagyok más, csak a nagy költő hitvese.

SZG: Talán az sem megvetendő...

M: Hivatás ez is, élethosszig tartó, de a mélyről jövő ambíciót nehéz visszafojtani.

SZG: Ilyen erős a vágya, hogy újra megjelenjen a világot ábrázoló deszkákon?!

M: Haragszik érte?

SZG: Haragudhatok én bármiért is?

M: Új kosztümöket csináltattam. Még nem fizettem értük.

SZG: Hát fizessen...

M: Kevés itthon a készpénz. Tegnap bent jártam a kiadójában...

SZG: Ezt nem is mondta.

M: Akartam. Kaptam némi előleget.

SZG: Előleget? Mire?

M: Az új szerelmi ciklusára...

SZG: De hiszen még a régivel sem készültem el.

M: Én lemondhatom a dresszeket.....

SZG: Ne, az istenért! Költői tollam minden tehetségével azon leszek, hogy meg szolgáljam az előleget. Mit mondtak a regényemről?

M: Elkészitem a vacsoráját. Éppen ideje van.

SZG: Biztosan mondtak valamit.

M: Hát csak annyit, hogy ... szép.

SZG: Szép?

M: Nagyon ... szép.

SZG: Szószátyárok. Veszi a közönség?

M: Kezdi. Az első száz példány már elfogyott.

SZG: Száz példány - egy hónap alatt ... csúfos kudarc. Mondjon már valamit, mivel magyarázzák?!

M: Azt mondják, nincs benne franciás könnyedség. Sok a cifraság, a sújtás, a férc.

SZG: (Lesújtva) Az atmoszféra?

M: Azt dicsérik, csak...

SZG: Csak?

M: ... nincs benne újdonság, azt mondják. Olyan, mintha a szereplői más regényekből sétáltak volna át kis időre. És, hogy sok benne a tárgyi tévedés. Még több, mint az utolsó kalandregényeiben. Azt mondják.

SZG: Értetek is ezek hozzá! Shakespeare is tengert tölt Csehországba, mégse dorongolták le érte.

M: A legtöbb kritikusnak nem érénye a geográfia...

SZG: Tudja, mik ezek? A szellem kufárai. Amikor én indultam, még egészen másként forgott a világ. Akkoriban a pénz nem volt isten, és a szerkesztők nem voltak kereskedők!

M: Valamiből mégis megvette azt a villát...

SZG: (Felnevet.) Hogyne vettem volna meg! Versenyeztek a könyveim kiadásáért. A kritikusok, ez a léha népség, egekig magasztalták az irományaimat. Akkor bezzeg nem hiányolták "a szittyia idióma szépen kiesztergályozott cirádáit!"

M: Látja, ez az. Akkor maga épített villát a cirádáiból, most más épít. Ilyen a világ rendje. Örüljön, hogy a magáé már felépült.

SZG: (Sértetten odacsoszog az íróasztalához, a papírai fölött szöszmötöl, majd felhorkan:) Sok a cifraság, a sújtás, a férc ... Shakespeare is tengert tölt Csehországba ... értenek is ezek hozzá?!

M: (Hátrahúzódik) Akkor megyek, elkészíteni a vacsoráját. Piros paprikát is tesztek a tojásra - egy késhegnyivel.

SZG: (Nem is hallja, motyog tovább) Franciás könnyedség ... elegancia ... cirádák ... (Mirella közben elhagyja a szobát) a szellem kufárai ezek mind ... megérdemelnék, hogy végleg letegyem a tollat. (Megfordul lassan odacsoszog a festményhez, amelyet még mindig bevilágítanak a gyertyák. Megáll első felesége arcképe előtt. Összekulcsolja a kezét, mintha imádkozna.) Bocssás meg nekem.

HATODIK JELENET

Jókai Erzsébet körüti háza. Nappali szoba. Este van, 1902. ősz. (Bella jön be, a kezében kétágú gyertya. Közben szaval.)

BELLA: "Bírta szívem már hű szerelemre, -
Tudhatta, közöttünk nem vala gát:
Unszola mégis szóval "igenre",
Mert ha nem: ő kivégzi magát.
Enyelegve adám a tört: nosza hát!"

S vadul a sebből a tört kiragadja,
Szeme szokatlan lángot lövell,
Kacag és sír, s fennvillogtatja
S vércse-sikongással rohan el.
Vetni kezét rá senki se mer.

Odakinn lefut a nyílt utca során,
Táncolni, dalolni se szégyell,
Dala víg: "Egyszer volt egy leány,
Ki csak úgy játszott a legénnyel,
Mint macska szokott az egérrel!"

(Leteszi a gyertyát.) Nem tudom, mi lesz. Korányi doktor azt mondja, az influenza és a bronchitis együtt túl sok az öreg szervezetnek. Napok óta alig eszik, ma tudott elaludni először. Csak a sok konyakot itta, hiába dugjuk előle, mindig előkerül egy újabb butykos. Nem csoda, ha az idegei fellázadtak. Szegény Móric! Felkészültem a legrosszabbra. Már az újságtól is a hogyléte felől tudakozódnak. Rossz jel ... de most alszik legalább. Konok vénember ... rendületlenül bízik a saját erejében. Délután is viccelődött azon, hogy nem tudta lenyelni a gombócocost levest. Azt mondta, nem szeretné, ha egy gombóc megakadna a torkán. Micsoda levitézett halál az egy Jókai Mórnak! Közben újabb terveket forgat a fejében. Ma is levelet diktált. Választ Hegedűsné legutóbbi sértegetésére. Jólán,

aki állítólag úrinő, "özvegy Jókai Mór úrnak" címezi a levelét. Mintha mi házasságon kívül élnénk. Meg is válaszolt neki, és a levél végét jól megborsóztta. Úgy írta alá, hogy néhai Jókai Mór. De kitörültem vele. Elég a sárdobálásból. Másra kell a maradék ereje. Be akarja fejezni a színpadi művét. Akkor írja, amikor nem vagyok itthon. Titkolózik, akár egy gyerek. És költeményeket is várnak még tőle. Szép, szerelmes költeményeket. Rólam. Több tucattal írt már és rettentő büszke rájuk. Szépen elvan a hősszerelmes szerepében. Örökifjúnak képzei magát, aki képes megmozgatni a földet. Énnekem unalmasak a versei, mindig ugyanazt szajkózza, mint valami grál-lovag.. Az igaz, hogy a fűtépénz kitelik belőlük. És idén is hideg télnek nézünk elébe. *(Jókai íróasztalához lép, keresgél.)* Azért nem kell őt féltetni. Megéri a pénzét. Két hete is, amikor kikocsiztunk a városba ezt-azt venni, a szolgáltól jelentette, hogy csomagja érkezett Bécsből. Egy albumot rendelt - teli mezítelen nőket ábrázoló képekkel. Jó firma. Hozsannázó szavakat körmöl napestig, közben kinyalná az ikrástálat. Persze minden férfi ilyen, csak nála tovább tart. Oda kell rá figyelni. Szétszór, rendetlen, a legnagyobb kincseivel se tud bánni. A Nemzeti Kiadásból kimaradt kisebb munkáit aprópénzért átengedte Wodiánéréknak.. A baj csak az, hogy ezeket Franklin már régen lekötötte. Nem beszélve arról, hogy szóban Révai Mórnak ígérte az egészet. Szerencsére több kiadóval nem áll kapcsolatban. Így nagy a kalamajka, a jövő héten tiszteletemet teszem Franklinnál.. Révai ebédmeghívását is elfogadtam. Pontot teszünk az ügy végére. Legfőjebb felajánlom neki az újabb versek kiadását. Ha érdekli egyáltalán, mert a közönség mostában nem Jókait olvas. *(Felvesz az asztalról egy díszkötésű könyvet.)* A párizsi világkiállítás! De szép is volt, soha nem felejttem el. A száz kötetes Jókai Mór összes művei című kiadás a legelső díjat juttatta a Révai testvéreknek. Külön szobában állították ki a könyveket, a fél világ zárandokolt oda, hogy megnézzék az első magyar író. *(Megsimogatja a könyv gerincét.)* Én Jókait még olyan boldognak nem láttam. Leszámitva a nászutunkat Szicíliában. Mikor Párizsba érkeztünk, az állomás egész magyar küldöttség fogadott bennünket. Gyönyörű nagy *(mutatja)* bokrétát kaptam a kiállítási bizottság elnökétől. Mindenki Jókaival akart beszélni, keresték az alkalmat, hogy a közelébe férközhessenek. Amikor először mentünk megnézni a kiállított könyveit, a francia közönség felismerte az ott elhelyezett Stróbl szoborról és nagyon megtapsolták. Ez a magyar urakat is meghatotta. A francia halhatatlannak aztán nagyszabású estélyt rendeztek a tiszteletére. A párizsi Figaro pedig olyan zenedélutánt celebrált, amelyet még soha életemben nem hallottam. Az egyik műsorszám Saint-Saens dirigálásával egy énekkar volt, a párizsi Nagy Opera és az Opera Comique szóló énekeseivel. A hideg citerázott a hátamon a gyönyörűségtől. Párizsban történt az is, hogy Zola megjósolta, hogy miként Michelet második felesége, én nem fogok másodsorú férjhez menni, hanem az uram emlékének élek. Akkor sírva fakadtam, azt hitték, a meghatottságtól és egész este Gascoigne-i adomákkal vigasztaltak. Jókai nem fáradt el egész ottlétünk alatt. Ő volt a legszívósabb halhatatlan. Minden nap bejárta a kiállítást, részt vett a fogadásokon, nyilatkozott, ünnepelte magát - szusszanásnyi időre sem állt meg. Ott értettem meg, hogy volt képes annyit dolgozni egész életében. Én dőltem ki helyette. Ottlétünk három hétre volt tervezve. Értesítést kaptunk, hogy a pesti egyetemisták a hazatérő Jókait fáklýászenével akarják ünnepelni. Én azonban a tervbe vett időpont előtt négy nappal beteg lettem. Így előbb utaztunk haza és a fáklýásmenet miattam elmaradt. - Nem így Váradon. Hogy készült oda is ... mint egy suhanc az első nagy kalandjára. A Mátyás szobor leleplezésére hívtak minket, de a nagyváradi színház igazgatója hírt vette és feljött Pestre, hogy megkérje Jókait, töltsön egy napot náluk is, és menjen el az ő színházába, ahol díszelőadást rendeznek a tiszteletére. Megállapodtak az urammal, hogy visszajövet kiszállunk Nagyváradon. Mikor a vonatunk megérkezett Kolozsvárra, Jókait nagy ünneppel fogadták. Este az ifjúság fáklýás zenét adott. Furcsa eset játszódott le akkor. Amikor a menet közeledett, kimentünk az erkélyre. Jórómán akkor jött ki József főherceg is, aki a szomszédos apartmanban volt elszállásolva. A menet ekkor megállt, a tér, ameddig a szem ellátott, zsúfolva volt az odatóduló közönséggel. Egyszerre csak hatalmas kiáltás hallatszott: "Éljen Jókai

Mórl!" A főherceg erre eltűnt az erkélyről és többet nem is került elő az egész ünneplés alatt. Másnap az ígélet szerint Váradra mentünk, ahol folytatódott az ünneplés. A helyi lapban egy fiatal újságíró-poéta üdvözölte Jókait. Este a színházban a "Szigetvári vértanúk"-at adták, utána banquet volt - még egy román újságíró is áldomást mondott rá. Rengeteg embert mutattak be, köztük a reggeli újságcikk szerzőjét is. Ady Endrének hívták. Egyenes nézésű, égő szemű fiatalember volt. Rám nem is figyelt, csak Jókaival akart beszélni. Mór később azt mondta, ez a fiú nem ijed meg a saját árnyékától, és még sokra viheti, ha nem a múlt ellen, hanem a jövőért használja a tehetségét. A pályaudvari búcsúztatáskor mindenesetre Ady volt az egyetlen, akit az uram átölelt és megcsókolt. Az írását is megőrizte. A királynétől kapott könyvben van, néha elolvassa. *(A könyvespolcra levesz néhány könyvet és benyúl mögéjük.)* Szegény Mór! Három életet élt - és most készül a negyedikre! *(Félig telt üveget húz elő és kispoharat. Tölt magának, egy hajtásra kiissza. A poharat és az üveget visszateszi a titkos helyre. Végül a könyveket.)* De ő azt is túl fogja élni. Mindnyájunkat túl fog élni. Méghogy én vagyok a védangyala! Úgy röpöködök körülötte, mintha máris én lennék a másvilágon, és csábítanám, hogy kövessen, de neki nem akarózik - így aztán inkább távolodunk egymástól. Én egyre törpülök, zsugorodom kisszerűségem híg levében, ő pedig napról napra óráról órára szép szelíden magasztosul ... Mit tehetnék?! A rámmért sors ellen nincs orvosság. Viselnem kell, mint egy ékkövet, amely néha koloncként nehezül a nyakamra, máskor könnyűnek tetszik és fényesen világít, mintha maga volna az örökkévaló üzenete.

Vály Mari néneje egyszer azt mondta, híres művész nő annyi van, mint égen a csillag, de Jókai védangyalának lenni csak nekem adatott. Hát most kedvemre csapkodhatok a szárnyaimmal! *(Belép a szolgáltól, a kezében egy papírlapot tart Bella szó nélkül átveszi.)* Egy vers. A mit meg nem irtom. *8e/14* hoz. *Jókai Mórtól* Meghallotta a szárnycsattogásomat. Uralkodik a gondolataimon. Irányítja a lépéseimet. És mindezt szelídebben mint egy galamb. Nem lehet rá haragudni. Csak azt kívánom, hogy legyen béke a lelkében végre. Legalább az övében. Istenem! Én még fohászodni sem tudok rendszeren. Most az én istenemhez szóljak vagy az övéhez?! Ha az övéhez szólok, meg sem hall magas trónusáról. Ha az enyéhez, hallani sem akar róla, hogy ilyen kétes kimenetelű ügyekbe ártsam magam. Mi marad nekem? A győtrelem. A kétség. És az ostoba szerelmes versei. *(Olvasni kezdi.)*

"De régen ismerlek, évek hosszú során!
Bimbóként kinyílni láttalak oly korán:
Láttalak megnőni testben és lélekben:
Bájjaid fejlődten tiikon kéjelegtem"

(Mégelődik.) Na nem. Ez egyre rosszabb. *(Az asztalra ejti a lapot.)* De ír, tehát jobban van. Hála az égnek. Főzők neki vacsorát, úgyis mindig azt követeli. A kedvenc ételét kapja, töltött káposztát. Túrós lepény is lesz. Talán elkészülök, amíg a többi versét írja. Ahogy ismerem, ötnél ma nem adja alább. *(Kiszalad.)*

HETEDIK JELENET

Svábhegy, 1903. november. Este van. Jókai az íróasztalnál ül és ír. A régi, veres szegélyű hálóköntös van rajta és mamusz. Néha fázósan húzza össze magán írás közben hangosan motyog. A szobában félhomály van, csupán két gyertya ég.

JÓKAI: *(írás közben hangosan, a szöveget tagolva)* Kint várnak az előszobában. Négyen vannak. A régi bajtársai és egy újságíró a Naplótól. Szőnyi Gábris keményebb hangon: Még nem haltam meg. Mirella: Csak látni akarják. A városban híre ment, hogy beteg. Ha kikanalaztuk a levest, beengedem őket. Szőnyi Gábris megadóan: Ahogy akarja. Csak nem szeretnék bekerülni az esti újság könnyzacskó-rovatába. Polcoljon fel, kérem, és hozza ide a jegyzeteimet. Mirella: írni akar?

Gábris, légy eszednél, nagyon legyengültél... Szőnyi Gábris, halvány mosollyal: Ugyan! Kiesne a toll a kezemből. El akarom venni az örömeteket. Mirella: Ezek a barátait. Szőnyi Gábris: Nincsenek barátaim. Te voltál az utolsó barátom - amíg nem hívtad az orvost. Mirella: Itt a toll, papír. Hálátlan, konok tintalovag! Még egy ilyen és nem tegezlek többé. Hiába kérelelsz. *(Jókai megadóan hűmmög.)* A levest majd később hozom be. Legalább indokkal dobom ki őket. Szőnyi Gábris: Köszönöm a bókot. Többet ér, mint az összes kúp a fenekembe... *(Mirella el. Pusmogás hallatszik az ajtó felől.)*

(Jókai abbahagyja az írást, az ajtó felé fordul, majd feláll, az ajtóhoz csoszog és hallgatózik.) Jól van. Nyugtomat hagynak. Átolvasom a végrendeletemet és készülleteket teszik a nizzai utazásra. Drága jó Türr Pista már két levelet írt és intézkedett, hogy az egész szezon gond nélkül, velük tölthessük. Az öreg csirkefogó! Zamatos nápolyi bora van, versenyezhet a svábhegyivel. Nem fogunk unatkozni, annyi szent! Tavaly egy nagyon érdekes fényképet mutatott. A kép feleségét, III. Napóleont unokahúgát ábrázolta jelmezben. Krinolinok szoknyája Magyarország térképét mutatta, csuklóin pedig hosszú láncokra erősített arany bilincsek voltak, "a láncra vert Hungária." Ebben jelent meg egy bécsi udvari bálon. Amikor Ferenc József cerclé-t tartott, az udvarmester, aki úgy látszik, nem értette meg e jelmez jelentőségét, őt is odaállította a félkörbe. Ferenc József Türrnéhez érve bosszúsan felhorkant és azt mondta: "Madame, ez nem jelmez, ez politika." Azzal sarkon fordult és elhagyta a termét. Türr maga mesélte, és neki hinni lehet. De akkor is szép, ha nem igaz. *(Jókai a történetről felvidulva a könyvespolchoz lép, elvesz néhány könyvet, benyúl mögéjük és keres valamit.)* Eltűnt az üveg! A legjobb konyakom volt. És a legeslegutolsó. Türr felesége biztosan nem tette ilyesmit. Nem elég, hogy a cukrot egy ideje elzárják előlem - még ez is. Protestálok! *(Megindul az ajtó felé, közben dohog.)* Úgy bánnak velem, mint egy gyerekkel, aki rossz fát tett a tűzre. Nem szabad megöregedni. *(Kinyitná az ajtót, de az zárva van. Tanácsotalan. Rángatni kezdi a kilincset.)* Bezártak! Bezárt a családom! *(Dörömböl.)* József! Bella! Nyissátok ki az ajtót. Csak valami tévedés lehet. Bellácska?! Én vagyok az, a te Móricod.. *(Ellép az ajtó felé, megintorodik. Tesz néhány bizonytalan lépést az íróasztala felé. Magába roskadtnak megáll.)* Uramatyám!! Mit tetek velem? Elvették tőlem, ami a legdrágább. Ez rosszabb mint a halál! Megbüntettek azért, hogy még élek! Édesanyám ... *(Lerogy a karosszékebe.)* Mindenben igazad volt. Róza jó asszony volt, csakhát anyából egy is elég. Az óragyűjteményét többre becsülte a mi szabadságharcunknál. Szókratész sem lehetett türelmesebb Xantippe iránt, mint én Rózával. Viseltem őt rigolyástul, vénasszonyostul, természetem szerint. Szerettem őt, de úgy, miként a pattra vetett hal az esővizet: fuldokol tőle, de tudja, az jelenti számára az életet. Bellára még jobban haragudott volna jóanyám... Az ember akkor nyúl a mézhez,

amikor vágyik rá. De nálunk otthon sohasem volt tartva méz, anyám nem helyeselte... Ha Rózáért kitagadott, Belláért megátkozott volna utódaimmal együttl. De utódaim se lettek. A nemzet kohinoorja vagyok, de a családomban magamra maradtam. Egy komornyik is több nálam. A feleségem bezárta mintegy gonosztevőt. És ha kárt tennék magamban? Erre nem is gondol? És ha erre gondol? ... Nem, Bella kemény szívű asszony, de nem akarhatja a halálot. Szeret. A maga módján. Ahogyan az anyám szeretett. Az én bűnöm minden Aki üvegházban lakik, ne kezdjen el kövel hajigálni. *(Az íróasztalhoz lép és az egyik fiókból kiemeli egy arany medaillont.)* Ottília!! De szép is volt... de szomorú! 48-as bajtársam övezte egyszer felkeresett, és arra kért, vállaljam el két gyermeke fölött a gyámságot. Az egyik fiúcska volt, a másik egy 18 éves szőke, törekeny szépség. Róza neszét vette a dolognak, és megígértte velem, hogy nem vállalom a gyámságot. Titkon látogattam őket, akár a regényekben. Ottília beteg volt, Füreden helyeztem el. Mint egy üvegkancsó a napfényben, olyan volt, amikor megállt az ablak előtt és hálásan mosolygott felém. Felém, nem rám, mert nem voltam benne egészen biztos, engem lát, vagy csak egy homályos képet a létezés titokzatos túlsó oldaláról. Úgy kezelet, mint egy emléket. Úgy beszélt hozzám, mint egy távoli, kedves rokonhoz a múltból. Akkor írtam Az arany embert, és amiről nappal beszélgettünk, azt

este beleszórtam a regénybe. Noémi és Ottília olyan közel voltak egymáshoz, amilyen közel hozzám Tímár Mihály. Ottília a halála előtt visszaküldte a leveleimet és ezt a medált. Ha életben marad, minden másképpen történt volna. Róza segített talpon maradni, Bella segített feledni, de Ottília maga volt a segítség, a feledés. A feltétel nélkül való, éteri szeretet. A teljesség első és ... utolsó nőnemű ígérete. *(Lassan visszaszülljeszti a fiókba a medált. Majd beül a nagy fotelbe, és a hálóköntös zsebéből előhalássza a kulacsát.)* Mindig van remény. Nem konyak, csak szilva, de megteszi. *(Húz belőle.)* Legyen mire fogni, ha néha könnyezem. Ez egy ilyen este. *(Hosszan maga elé néz, közben a kulacsát szorongatja. Majd fájdalommal felkiált.)* KI MARADT NEKEM?

Csak te maradtál, baka, te. maradtál - senki más! Amikor először láttalak, egy huzatos sikátorban jöttél szembe, nagy rohanás léptekkel, mintha üznél valakit. Vedlett, szürke köpönyeged az arcod elé húztad, katonasípkát viseltél és nem nézted senki szemébe. Egy diáktársam rádkiadított: Hová, bús hazafi? Te félretaszítottál minket és választalanul továbbsietél Antikot az önképzőkör pályadíját megnyertük, a te buzdításodra még aznap este egy egész aranyat elmulattunk a Front zsidó kocsmájában. Te voltál az egyetlen, akinek volt mersze a Szózatot árvamegyei tót dialektusban elszavalni - mindenki megrökönyödésére. Antikor egy évre rá betoppantál hozzám, már nem a szilaj vagabundus didergett az ajtóban, hanem egy nagyratörő, elgyötört lélek. Úgy becéztél, KEDVES MARCIKÁM! Még az anyám sem melegebben. *(Itt megáll, nagy levegőt vesz - mintha fuldokolna)* te másoltad le az első drámámat, s miközben hatalmas ádámcasukád föl-alá járt az izgalomtól, nem fogytál ki a dicséző szökből. És amikor a művet Toldy Ferenc akadémiai dicséretre érdemesítette, te értesítéssel kitérő örömmel, hogy az öt bíráló közül kettő, Vörösmarty és Bajza, mégiscsak az én munkámat ajánlották a legfőbb jutalomra Első regényem, a Hétköznapok után úgy mutattál be a pesti ifjaknak, hogy íme egy író, aki francia regényeket ír magyarul. A te szökből még ez az ostobaság is másként hangzott. És igazából nem haragudtam rád, amiért Kirkének nevezted Laborfalvy Rózát. Igazad volt, ebben is, másban is. Az életeddel súlyoztad az igazságod. *(Elhallgat.)* HOL VAGY PETROVICS?! *(A könnyeivel küszködik, de legyűri. Valamit mondana, de nem jön fel a szó a torkán. Végül mégis:)*

"Beszélgetnek sajkámmal
A fecsegő habok -
Feszítem a lapátot,
Hogy szinte izzadok.

Anyám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
"Az istenért ... ha feldölsz...
Nem féled a halált?"

Apám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
"Az ördög hurcol arra,
Szaggatni a ruhád."

(Kezét az arcába temeti. A gyertya fénye kialszik.)

